

ЗНАМЕТО НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО АМБЛЕМИТЕ НА АРМ (1992-2018)

Трајче Трајков

Македонско грбословно друштво
<https://orcid.org/0000-0001-8184-5512>

УДК 355.14:929.6(497.7)“1992/2018“

АПСТРАКТ

Хронолошки сликовит приказ на амблемите на единиците и командите на АРМ во периодот 1992-2018 година, коишто го содржат знамето на Република Македонија. Цитирани се правни нормативи – Уредби коишто ја регулираат дадената тематика и се опишани и претставени вкупно 43 различни амблеми на АРМ од колекцијата на авторот. Имајќи предвид дека независна Македонија двапати го менуваше своето знаме (1992 и 1995 година), беше вршена промена и во армиските ознаки согласно новонастанатата реалност. Првиот амблем на АРМ од 1992 година, којшто го претставува тогашното државно знаме, наследено од СР Македонија, се смета за колекционерска реткост бидејќи беше во употреба само четири месеци; потоа првите општи амблеми на АРМ за свечена и службена униформа од 1993 година; ретки амблеми на единици на АРМ од 90-тите години; амблемите на Инженерскиот полк од 2005 година со сонцето од Кутлеш, како и постојните амблеми на командите и единиците на АРМ, воведени во 2012 година. За сите нив, заедничка обединувачка нишка е застапеноста на знамето на Република Македонија.

Клучни зборови: знаме, сонце, амблем, ознака, штит, Република Македонија, Армија на Република Македонија, команди, единици и уредба.

THE FLAG OF THE REPUBLIC OF MACEDONIA ON ARM EMBLEMS (1992–2018)

Trajce Trajkov

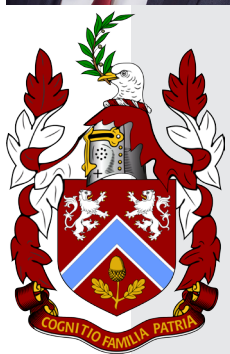
Macedonian Heraldic Society
<https://orcid.org/0000-0001-8184-5512>

UDC 355.14:929.6(497.7)“1992/2018“

ABSTRACT

A chronological and a colorful presentation of those emblems of ARM units and commands used during 1992–2018 which contain the flag of the Republic of Macedonia. Legal norms—regulations governing the subject matter—and on the basis of collections material, a total of 43 different ARM emblems are described and presented. Keeping in mind that independent Macedonia changed its flag twice (1992 and 1995), changes were made to the army emblems in accordance with the emerging reality. The first emblem of the ARM from 1992, which represented the then state flag, inherited from Socialist Republic of Macedonia, and is considered a collector’s item since it was in use for only four months; then the first general ARM emblems for formal and official uniforms of 1993; rare emblems of ARM units from the 1990s; the 2005 Engineer Regiment emblems with the Sun of Kutleš; as well as existing emblems of ARM commands and units introduced in 2012. A common unifying thread for all of them is the representation of the flag of the Republic of Macedonia.

Keywords: flag, sun, emblem, insignia, shield, Republic of Macedonia, Army of the Republic of Macedonia, commands, units, and regulative.

Знамето е државен симбол којшто е одраз на суверенитетот, интегритетот, политичкиот систем и историјата на една држава. Знамето е презент на државата во меѓународните односи, коешто ги претставува сите државни, општествени и јавни организации и институции и со него се идентификуваат сите нејзини граѓани. Како моќен обединувачки симбол, тоа е застапено на државни одликувања, банкноти и монети, државни и општински логоа и амблеми, поштенски марки, воени и полициски обележја... Во продолжение е даден опис на амблемите на командите и единиците на АРМ, кои во себе го содржат знамето на РМ, од нејзиното формирање во 1992 година па сè до крајот на 2018 година.

Македонија ја прогласи својата независност на 8 Септември 1991 година, по успешниот референдумски исход, но процесот на осамостојување на државата се одвиваше под старите симболи на СР Македонија. Со донесувањето на Уставот на РМ на 17 ноември 1991 година и првиот Закон за одбрана на РМ на 14 февруари 1992 година, беше создадена уставна и законска основа за формирање сопствена армија.

Процесот на формирање сопствена армија продолжи со потпишувањето на Договорот за дислокација на ЈНА од територијата на РМ на 21 февруари 1992 година, помеѓу претседателот на РМ Киро Глигоров и заменикот на сојузниот секретар за народна одбрана на СФРЈ, генералот Благоја Аџиќ, процес којшто заврши на 27 март 1992 година кога територијата на РМ ја напушти последниот војник на ЈНА. Во меѓувреме, од 11 до 26 март 1992 година, припадниците на Територијалната одбрана (ТО) на Република Македонија ги презедоа сите воени објекти—касарни, караули и домови на Армијата, а веќе на 14 – 15 април започна и приемот на првите регрути.

На 9 мај 1992 година во касарната Илинден во Скопје, првата класа регрути ја даде свечената обврска, со што беше промовирана новоформираната Армија на Република Македонија

The flag is a state symbol reflecting the sovereignty, integrity, political system, and history of a country. The flag represents the country in international relations, it represents state, social, and public organizations and institutions, and all the citizens of the country are identified with it. As a powerful unifying symbol, it is present on the state decorations, bank notes and coins, state and social logos and emblems, stamps, and military and police insignia. The following text includes a description of those emblems of the commands and units of Army of the Republic of Macedonia (ARM) that include the flag of the Republic of Macedonia, from its formation in 1992 through 2018.

Macedonia proclaimed its independence on 8 September 1991 after a successful referendum, but the process of achieving independence took place under the old state symbols of the Socialist Republic of Macedonia. With the adoption of the constitution of the Republic of Macedonia on 17 November 1991 and the first Law on Defense of the Republic of Macedonia on 14 February 1992, the constitutional and legal basis for creating an army was established.

The process of forming the army continued with the Agreement for the withdrawal of the Yugoslav People's Army from the territory of the Republic of Macedonia on 21 February 1992, signed by the President of the Republic of Macedonia Kiro Gligorov and the federal Assistant Secretary for People's Defense of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia, General Blagoja Adžić—a process that ended on 27

March 1992 when the last soldier of the Yugoslav People's Army (YPA) left Macedonian territory. In the meantime, from 11 to 26 March members of the Territorial Defense (TD) of the Republic of Macedonia took over all military objectives—barracks, blockhouses, and buildings of the Army—and on 14/15 April the first recruits started joining the Army.

сл./ fig. 1

(АРМ). (сл. 1)

Првата униформа што ја носеа припадниците на АРМ во текот на 1992 година беше наследена

од поранешната Југословенска народна армија (ЈНА), т.е. моделот „М77“ со сошиено македонско знаме на левиот ракав (Блажески 2017, 14). На тој начин, знамето на (Социјалистичка) Република Македонија во форма на амблем со димензии 8 x 4 см и жолт обраб, стана првиот официјален симбол на АРМ. (сл. 2)

При крајот на месец мај се стапи во интензивни преговори со фирми од Републиката за изработка на нови униформи на АРМ. Со доаѓањето во редовите на АРМ, поради недостиг на наша, македонска, воена униформа, нашите војници беа присилени да ги облекуваат униформите коишто беа сопственост на ТО и на поранешната ЈНА. Првата презентација на новите војнички униформи се одржа во Домот на АРМ во Скопје, на 29 мај 1992 година, при што беа презентирани 5 маскирни и 3 сиво-зелени предлог-варијанти на војнички униформи (Дичевски 2012, 29). На новите униформи на АРМ немаше ознаки и амблеми.

На 11 август 1992 година, Собранието на РМ го изгласа Законот за знамето на Република Македонија, со што беше усвоено новото државно знаме – шеснаесеткрако жолто сонце (свездата од Кутлеш) на црвена основа, со сооднос на страните 1:2. На 8 октомври 1992 година, Претседателот на Република Македонија ја потпиша првата Уредба за ознаките на припадниците на АРМ (Службен 1992), којашто утврдува вкупно три ознаки – амблем со грбот на Република Македонија и натпис „АРМИЈА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА“ околу него, со дијаметар од 66 мм, којшто во оваа Уредба е дефиниран како единствен знак за припадност на Армијата; потоа амблемот за капа/беретка во форма на сончогледов цвет со 12 листа, којшто всушност подоцна стана единствен знак за припадност на Армијата и знамето на РМ.

Во Уредбата е даден опис на амблемот со зна-

On 9 May 1992, at the Ilinden Barracks in Skopje, the first class of recruits took their official oath, an act that launched the newly formed Army of the Republic of Macedonia. (Fig. 1)

The first uniform worn by the members of the ARM in 1992 was inherited from the former YPA, that is, model “M77” with Macedonian flag sewn on the left sleeve (Блажески 2017, 14).

In this way, the flag of the (Socialist) Republic of Macedonia in an emblem form with dimensions of 4 x 8 cm and a yellow border became the first official symbol of the ARM. (Fig. 2)

At the end of May the state officials started intensive negotiations with companies in Macedonia to manufacture new uniforms for the ARM (due to lack of a Macedonian military uniform, soldiers were forced to wear uniforms belonging to the TD and the former YPA). The first presentation of new military uniforms was held at the Army House in Skopje on 29 May 1992, when proposed versions of the military uniforms were presented: five in camouflage and three in gray-green (Дичевски 2012, 29). The new ARM uniforms lacked insignia and emblems.

On 11 August 1992 the Parliament of the Republic of Macedonia adopted the Law on the Flag of the Republic of Macedonia, which established the new state flag—a 16-rayed yellow sun (Sun of Kutleš) on red background with proportions of 1:2. On 8 October 1992, the President of the Republic of Macedonia signed the Regulation on ARM member insignia (Official Gazette 1992), that prescribed three insignias—an emblem with the coat of arms of the Republic of Macedonia and the inscription “ARMY OF THE REPUBLIC OF MACEDONIA” around it, with a diameter of 66 mm (the Regulation defines it as the only insignia for Army membership), then the cap emblem in a shape of a sunflower with 12 leaves (that actually later became the only army

сл./ fig. 2

сл./ fig. 3

мето и начинот на неговото носење: „Припадниците на Армијата на горните делови од униформата носат ознака на Република Македонија – државното знаме. Знамето има правоаголен облик со димензии 66x33 мм и е обработено со жолта боја, со ширина 3мм. Знамето се изработува од ткаенина со штампање или везење или со набризгување на материја латекс на ткаенина, а се нашива на левиот ракав на горните делови од униформата, во висина на горниот раб на левиот горен џеб“. (Службен 1992)(сл. 3)

Во 1993 година, по целосното опремување на припадниците на АРМ со нова маскирна униформа М93, за службената униформа на старешинскиот кадар е дизајниран нов општ амблем на АРМ, во форма на штит со димензии 6,5 x 8 см во темнокафеава боја во чијашто внатрешност има помал штит со димензии 5,8 x 7,3 см; во чијшто централен дел се исткаени две вкрстени пушки околу коишто има венец од житно класје, обвиткан со лента; меѓу чишто врвови е исткаено шеснаесект-кракото сонце од државното знаме. Над оваа композиција е исткаен акронимот АРМ (сл. 4). Овој амблем се носи пришиен на левиот ракав, а на десниот ракав се носи полукружен амблем со натпис „МАКЕДОНИЈА“ со димензии 7,8 x 2,8 см, а под него, знамето на РМ во соодветните бои со димензии 5,1 x 3,3 см (сл. 5). На свечената униформа, старешините носат истоветни амблеми, исткаени на темносина основа. (сл. 6 и 7)

Во 1995 година, со донесувањето на Законот за Воена академија на РМ и почетокот на високото воено образование, дизајниран е првиот амблем на Воената академија. Амблемот е во форма на штит со црна боја, со димензии 7,5 x 9 см. Во средината е извезена отворена книга во бела боја врз којашто се извезени две вкрстени пушки во црвена боја. Од левата и десната страна на книгата е извезен

сл./ fig. 4

сл./ fig. 5

сл./ fig. 6

сл./ fig. 7

membership insignia), and the flag of the Republic of Macedonia.

The Regulation includes a description of the emblem with the flag and the manner of its use: “the members of the Army in the upper parts of the uniform wear an insignia of the Republic of Macedonia—the state flag. The flag is rectangular in shape with dimensions of 33 x 66 mm with a 3 mm yellow fimbriation around it. The flag is made of cloth by printing or embroidering, or by injecting latex material on cloth, and it is sewn on the left sleeve on the upper part of the uniform at the same height as the upper edge of the left upper pocket.” (Official Gazette 1992). (Fig. 3)

In 1993, upon completing the equipment of ARM members with the new M93 camouflage uniforms, a new generic ARM emblem was designed for officers’ service uniforms, in the shape of a shield with dimensions of 6.5 x 8 cm, dark brown, enclosing a smaller shield with dimensions of 5.8 x 7.3 cm. In the center of the smaller shield two crossed guns were sewn, surrounded by a wreath made of sheaves of wheat, wrapped around by a ribbon. The top of the ribbon meets the 16-rayed sun from the state flag. Above this composition is woven the acronym “ARM”. (Fig. 4) This emblem is sewn on the left sleeve, while on the right sleeve is worn a semicircular emblem “МАКЕДОНИЈА” (MACEDONIA) with dimensions of 7.8 x 2.8 cm. Below it is located the flag of the Republic of Macedonia in appropriate colors with dimensions of 3.3 x 5.1 cm. (Fig. 5) Officers wear identical emblems on their dress uniforms, woven on dark blue background. (Fig. 6, 7)

In 1995, with the adoption of the Law on Military Academy of the Republic of Macedonia and the beginning of advanced military education, the first emblem of the Military

венец од житно класје во темножолта и светложолта боја, обвиткан во лента на долните краеве, а меѓу врвовите на класјето е 16-кракото сонце од државното знаме, извезено во жолта боја. Над сонцето со црвен конец е извезено „АРМ“, а околу венечот во полукруг е извезено „ВОЕНА АКАДЕМИЈА“. По целата должина, амблемот е обрабен со раб во жолта боја, широк 0,3 см. (сл. 8)

сл./ fig. 8

Покрај овој амблем што се носи на ракавот, дизајниран е и амблем на Воената академија за капа, во форма на круг со зелена боја со дијаметар 5 см. Во средината, со црвен конец се извезени буквите „ВА“, околу нив е извезен венец од житно класје во темножолта и светложолта боја, обвиткан со лента на долните краеве, а меѓу врвовите на класјето е 16-кракото сонце од државното знаме, извезено во црвена боја. Над сонцето со црвен конец е извезено „АРМ“. По целата должина, амблемот е обрабен со раб во темножолта боја, широк 0,3 см. (сл. 9)

сл./ fig. 9

По потпишувањето на Времената спогодба помеѓу Република Македонија и Грција на 13 септември 1995 година, Собранието на РМ на 5 октомври 1995 година го изгласа новиот Закон за знамето на РМ, со што беше променето државното знаме, како една од обврските што беа преземени со Спогодбата. За сите униформи на АРМ (маскирна-борбена, свечена и службена), дизајниран е амблем со новото државно знаме со димензии 7 x 3,5 см, во ткаена или везена варијанта (сл. 10). Претходно опишаните амблеми коишто го содржат 16-кракото сонце се повлечени од употреба и заменети со нови.

Новиот амблем на Воената академија е во форма на штит со темноцрвена боја, со димензии 6,5 x 8,2 см. На 5 мм од горниот раб е исткаена хоризонтална линија којашто формира правоаголник со димензии 5,9 x 0,8 см, во чијашто внатрешност, на портокалова основа со црни букви е исткаено „ВОЕНА АКАДЕМИЈА“. Под

сл./ fig. 10

Academy was designed. The emblem is in a shape of a black shield with dimensions of 7.5 x 9 cm. In the center of the shield are embroidered two crossed red guns on an open white book. On left and right of the book is embroidered a wreath made of sheaves of wheat in dark yellow and light yellow, the lower ends are wrapped up with a ribbon and between the top ends of the wreath the 16-rayed sun from the state flag is embroidered in yellow. Above the sun, the letters “ARM” are embroidered in red thread, while around the wreath the words “ВОЕНА АКАДЕМИЈА” (MILITARY ACADEMY) run in a semicircle. Around the emblem is a yellow fimbriation 0.3 cm wide. (Fig. 8)

Besides this emblem, worn on the sleeve, a Military Academy emblem for caps was also designed in the shape of a green circle with diameter of 5 cm. In the center the letters “ВА” (VA) are embroidered in red thread,

encircled by a wreath made of sheaves of wheat in dark yellow and light yellow, wrapped around by a ribbon at the bottom; at the top ends of the wreath is the 16-rayed sun from the state flag in red color. Above the sun, the letters “ARM” are sewn with red thread. Around the emblem is a yellow fimbriation 0.3 cm wide. (Fig. 9)

After signing the Interim Accord between the Republic of Macedonia and Greece on 13 September 1995, the Parliament of the Republic of Macedonia on 5 October 1995 adopted the new Law on Flag of the Republic of Macedonia, which changed the state flag as one of the obligations taken with the Accord. For all ARM uniforms (camouflage-combat, service and gala) an emblem with the new state flag was designed with dimensions of 3.5 x 7 cm, in woven or embroidered variant. (Fig. 10) The emblems containing the 16-rayed sun were replaced by the new ones.

правоаголникот е исткаено државното знаме со димензии 6 x 2,5 cm, а под него, централно е исткаена отворена книга во бела боја, зад којашто со црна боја се претставени вкрстени пушка и меч. Од левата и десната страна на книгата е извезен венец од житно класје во темно-жолта боја, на долните краеве обвиткан со трислојна лента во темносина боја, под којашто со црна боја е исткаено „1995“. Централниот симбол ги прекрива сончевите краци од државното знаме. Долж целиот раб на амблемот, на 0,3 cm од надворешниот раб е исткаена темносина лента, во вид на внатрешна рамка (сл. 11). Амблемот на ВА се изработува и во везена варијанта (сл. 12).

Амблемот на Првата гардиска бригада на АРМ, формирана на 26 март 1992 година, е во форма на штит со светлосива боја со димензии 6 x 7,5 cm. На горниот дел со црвени букви е извезено „МАКЕДОНИЈА“, под тоа „АРМ“, а во средината е извезена контура на територијата на РМ, во којашто се наоѓа државното знаме. На десната страна од контурата е извезен војник-гардист во црвена боја кој држи пушка, под нив е извезена лента во црвена боја на којашто со жолти букви е извезено „ГАРДА“, а под неа со црвени букви е извезено „1992“. Од левата и десната страна на контурата е извезен лоровен венец во жолта боја, чишто долни краеве се под црвената лента со натпис „ГАРДА“. По целата должина, амблемот е обрабен со раб во жолта боја, широк 0,3 cm. (сл.13)

На 16 јуни 2000 година е основана Граничната бригада на АРМ. Амблемот на Бригадата е во форма на штит со кафеава боја, со димензии 9,5 x 7,5 cm. На горниот дел на полукружна лента, со светлосина боја со жолти букви е исткаено „MACEDONIA“, под неа е исткаено знамето на РМ, а под него, централно е претставена контура на територијата на РМ во црвена боја, врз којашто е исткаен граничен камен во бела боја со натпис „РМ“. Над контурата се исткаени планински врвови во бела и кафеава боја и небо во свет-

сл./ fig. 11

сл./ fig. 12

сл./ fig. 13

The new emblem of the Military Academy is a dark red shield with dimensions of 6.5 x 8.2 cm. 5 mm above the upper edge a horizontal line forms a rectangle with dimensions of 0.8 x 5.9 cm, enclosing the words “ВОЕНА АКАДЕМИЈА” (MILITARY ACADEMY) are woven in black on an orange background. Below the rectangle, the state flag with dimensions of 2.5 x 6 cm is woven, and below it are a centered open white book on crossed black guns and a sword. To the left and right of the book is woven a wreath made of dark yellow sheaves of wheat, with the bottom ends wrapped by a dark blue three-layer ribbon. Below the ribbon, the year “1995” is woven in black. The central symbol covers the sun rays of the state flag. Around the emblem, 0.3 cm from the external edge, a dark blue ribbon is woven that forms an inside frame. (Fig. 11) The emblem of the Military Academy is also made in embroidered version. (Fig. 12)

The emblem of the First Guard Brigade of the Army of the Republic of Macedonia, formed on 26 March 1992, is a light blue shield with dimensions of 6 x 7.5 cm. On the upper part the word “МАКЕДОНИЈА” (MACEDONIA) is embroidered in red, and below it “АРМ”. In the center is embroidered an outline of the territory of the Republic of Macedonia, on which appears the state flag. On the right of the outline a red soldier/guardian holding a gun is embroidered, and below it, a red ribbon containing the word “ГАРДА” (GUARD) is embroidered in yellow, while below it the year “1992” is embroidered in red. On the left and right of the outline a yellow laurel wreath is embroidered, where the lower ends are below the red ribbon containing the inscription “ГАРДА”. Around the emblem is a yellow fimbriation, 0.3 cm wide. (Fig. 13)

The Border Brigade of the Army of the Republic of Macedonia was established on 16 June

лосива боја, на коешто со црвени букви е исткаено „АРМ“, а од левата и десната страна на контурата е исткаен венец во жолта боја. (сл. 14)

На 16 октомври 2000 година е промовирана Првата пешадиска бригада од силите за брзи реакции од првиот армиски корпус, во гарнизонот во Штип. За штипските „Скорпии“ е дизајниран нов амблем во форма на круг со жолта боја, со дијаметар 8,8 см. На 0,8 см од надворешниот раб е испечатена црвена линија во форма на круг, а во центарот е испечатена контура на територијата на РМ во црвена боја, во чијашто внатрешност е поставен штит со знамето на РМ, а во сончевиот диск е бројот 1. Од левата и десната страна на контурата на РМ со црвена боја е испечатен лаворов венец, меѓу чиешто горни завршетоци е испечатено „АРМ“ (сл. 15). Овој амблем во помал дијаметар од 6,5 см е испечатен и на платно со маслинесто-зелена боја. (сл. 16)

На првиот амблем на Воената полиција, исто така е содржано знамето на РМ. Амблемот е во форма на круг со дијаметар 8 см во светлосина боја, поделен во два круга. Првиот круг е во темноцрвена боја, во чијшто горен дел со светлосина боја е испечатено „ВОЕНА ПОЛИЦИЈА“, а во долниот дел „MILITARY POLICE“. Во средината е претставено државното знаме, а врз него е испечатен единствениот знак за припадност на Армијата. (сл. 17)

Амблемот на Стационарниот јазол за врски „Водно“ е во форма на штит во темносина боја, со димензии 7,1 x 9,5 см. На амблемот е испечатено „Р. МАКЕДОНИЈА“, подвлечено со светлоцрвена линија којашто формира правоаголник со димензии 6,3 x 1 см. Во средината на амблемот е испечатена контура на територијата на РМ со димензии 5,5 x 4 см, во којашто се наоѓа знамето на РМ. Над сончевиот диск е претставена комуникациска кула – предавател во црна боја со димензии 1,6 x 2,3 см, околу којашто со жол-

сл./ fig. 14

сл./ fig. 15

сл./ fig. 16

сл./ fig. 17

2000. The emblem of the Brigade is a brown shield with dimensions of 9.5 x 7.5 cm. In the upper part, the word “MACEDONIA” is embroidered with yellow thread on a semicircular light blue ribbon, below it the flag of the Republic of Macedonia is embroidered, and below it in the central position is the outline of the territory of the Republic of Macedonia in red. A white border marker is woven in the middle, along with the inscription “RM”. Above the outline, white and brown mountain peaks are woven and in the background is a light blue sky. The red inscription “ARM” is woven in the sky, and to the left and right of the outline a yellow wreath is woven. (Fig. 14).

The First Infantry Brigade from the Rapid Reaction Forces of the First Army Corps was promoted on 16 October 2000 in Štip Barracks. A new emblem was designed for the Štip “Scorpions”. It is a yellow disc with diameter of 8.8 cm. A red circular line is printed 0.8 cm from the external edge, in the center is printed a red outline of the territory of the Republic of Macedonia; within it is a shield with the flag of Macedonia, while in the sun disc is the number 1. To the left and right of the outline of the Republic of Macedonia a red laurel wreath is printed, with the letters “ARM” printed between the top ends of the wreath. (Fig. 15) This emblem is also printed on an olive-green cloth in the smaller diameter of 6.5 cm. (Fig. 16)

The flag of the Republic of Macedonia also appears on the first emblem of the Military Police. The emblem is a light blue disc with diameter of 8 cm, divided into two circles. The first circle is dark red, where in the upper part is the light blue inscription “ВОЕНА ПОЛИЦИЈА, while in the lower part is the inscription “MILITARY POLICE”. The state flag is in the middle, over which the

ти концентрични кругови и напречни линии е прикажана емисија на сигнал. Под контурата со жолти букви е испечатено „АРМ“, а под тоа, на лента со жолти рабови е испечатено „ВОДНО“. Долж целиот раб на амблемот, на 0,4 см од надворешниот раб е испечатена светлоредна линија во вид на внатрешна рамка. (сл. 18)

За време на вооружениот конфликт во 2001 година, дел од припадниците на резервниот состав на АРМ дизајнираат свој специфичен амблем којшто претставува штит во темноцрвена боја со димензии 6,3 x 8,5 см. На амблемот е испечатено знамето на РМ, врз коешто во два реда со црни букви е испечатено „БЕЗБЕДНОСНИ СИЛИ“ и „АРМ“; под тоа, со црна и темнокафеава боја е претставена глава на мечка во анфас, а под неа е испечатено со црни букви „МЕЧКИ“. Долж целиот раб на амблемот на 1 см од надворешниот раб е испечатена црна линија во вид на внатрешна рамка. (сл. 19)

Во 2005 година, десет години по промената на државното знаме, „забранетиот симбол“ се појавува на новиот амблем на Инженерскиот полк на АРМ. Амблемот е во форма на штит со црвена боја, со димензии 7,8 x 9,5 см. Во средината, со црна боја се извезени две кули поврзани со мост, зад којшто со сива боја е извезен ѕид од тврдина. Под мостот се извезени бранови во темносина боја, а под нив, антички шлем во црно-сива боја. Над кулите и мостот е извезено 16-крако жолто сонце. По целата должина, амблемот е обрабен со раб во црна боја, широк 0,3 см. (сл. 20)

Над овој амблем се носи амблем во форма на полукружна лента во црвена боја, со димензии 7,6 x 1,7 см, на којашто со жолти букви е извезено „ENGINEER“. По целата должина, амблемот е обрабен со раб во црна боја, широк 0,3 см. (сл. 21)

Амблемите на Инженерскиот полк се изработуваат и на светлосива основа

сл./ fig. 18

сл./ fig. 19

сл./ fig. 20,21

сл./ fig. 22

unique insignia of Army membership is printed. (Fig. 17)

The emblem of the “Vodno” Stationary Signals Center is a dark blue shield with dimensions of 7.1 x 9.5 cm. The inscription “P. МАКЕДОНИЈА” (R. Macedonia) is printed on the shield, underlined with light red forming a rectangle with dimensions of 1 x 6.3 cm. In the center of the emblem, an outline of the territory of the Republic of Macedonia is printed with dimensions of 5.5 x 4 cm, on which appears the flag of the Republic of Macedonia. Over the sun disc a black communications tower-transmitter rises with dimensions of 1.6 x 2.3 cm, around which are yellow concentric circles and transversal lines representing signal emission. Below the outline, “ARM” is printed in yellow, and below it “ВОДНО” (VODNO) on a line with yellow edges. Around the emblem, 0.4 cm from the external edge, a light red line is printed that forms an inside frame. (Fig. 18)

During the insurgency in 2001, some of the members of the reserve forces of the ARM designed their own specific emblem—a dark red shield with dimensions of 6.3 x 8.5 cm. The flag of the Republic of Macedonia is printed on the emblem, over which “БЕЗБЕДНОСНИ СИЛИ” (SECURITY FORCES) and “АРМ” appear in black in two rows. Below it is a representation of a the head of a bear facing outward in black and dark brown, with the inscription “МЕЧКИ” (BEARS) below it in black. Around the emblem, on 1 cm from the external edge, a black line is printed that forms an inside frame. (Fig. 19)

In 2005, ten years after the change of the state flag, the “forbidden symbol” appeared on the new emblem of the Engineer Regiment of ARM. The emblem is a red shield with dimen-

(сл. 22). Овие амблеми беа во употреба до наредната 2006 година, кога е дизајниран нов амблем за трансформиранiot Инженерски баталјон.

По цели 15 години, на 3 јануари 2008 година, Претседателот на РМ ја потпиша втората Уредба за единствениот знак за припадност на Армијата, униформата, ознаките на чиновите, ознаките на родовите и службите, знамињата и ознаките на единиците, како и начинот и условите за нивното носење. Со неа се пропишани новите амблеми на командите и единиците на АРМ, коишто беа воведени во текот на 2005/2006 година (Службен 2008). Државното знаме е застапено на амблемите на Здружената оперативна команда, Борбениот хеликоптерски сквадрон и Транспортниот Хеликоптерски сквадрон од состав на воздухопловниот ВИНГ, Командата за обука и Командата за логистичка поддршка.

Ознаката на Здружената оперативна команда е во форма на круг, обрабен со жолта боја, поделена во два круга. Првиот круг е на темносина основа, на којшто е испишан натпис „ЗДРУЖЕНА ОПЕРАТИВНА КОМАНДА“, а во долниот дел симетрично се поставени девет ѕвезди со пет крака. Во вториот круг во основата на горната половина е државното знаме, додека долниот дел е на светлозелена основа. Во средина е претставен тенк; на врвот од топовската цевка на тенкот е прикажан меч со сечилото нагоре; под тенкот се прикажани топовска цевка и пушка; од средината на тенкот се прикажани две крила. (сл. 23)

Ознаката на Борбениот хеликоптерски сквадрон (БХС) е во форма на штит, обрабен во темносина боја, на којшто рамномерно се претставени дваесет и девет ѕвезди во жолта боја. Во внатрешноста на ознаката, во горниот дел е прикажан хеликоптер во дејство, а во долниот дел на внатрешноста е прикажан нишан со темносина позадина, а во позадина на црвена основа е претставено изгревање на сонцето со три жолти зрака што се шират кон горниот дел и завршуваат до работ на лентата. (сл. 24)

Ознаката на Транспортниот хеликоптерски ск-

сл./ fig. 23

сл./ fig. 24

yellow sun. Around the emblem is a black fimbriation, 0.3 cm wide. (Fig. 20)

Above this, an emblem in a form of semicircular red ribbon is worn with dimensions of 1.7 x 7.6 cm, on which the inscription “ENGINEER” is embroidered in yellow. Around the emblem is a black fimbriation, 0.3 cm wide. (Fig. 21)

The emblems of the Engineer Regiment also have a light blue background. (Fig. 22) These emblems were used until the following year, 2006, when a new emblem was designed for the transformed Engineer Battalion.

After 15 years, on 3 January 2008 the President of the Republic of Macedonia signed the second Regulation on Unique insignia of Army membership, the uniform, rank insignia, arms and services, flags, and insignia for the units and the manner and circumstances of their use. The Regulation established the new emblems of the commands and units of ARM that had been introduced in 2005/2006 (Official Gazette, 2008). The state flag appears on the emblems of the Joint Operations Command, the Helicopter Combat Squadron and the Helicopter Transport Squadron as part of the Air Force, the Training Command, and the Logistics Support Command.

The insignia of the Joint Operations Command is circular with yellow fimbriation, divided into two circles. The first circle is dark blue, on which is inscribed “ЗДРУЖЕНА ОПЕРАТИВНА КОМАНДА” (JOINT OPERATIONS COMMAND), while in the lower part are nine 5-pointed stars placed symmetrically. The second circle contains the state flag in the base of upper half; the lower half is light green. In the center is a tank, above the tank gun is a

вадрон е во форма на штит, обрабен во темносива боја. Во внатрешноста на ознаката, во облик на помал штит во небесна боја, на подлогата се претставени два коња со крила што се свртени еден кон друг. Во долниот дел е претставена земјината топка, а во горниот дел е претставена Република Македонија во облик на знамето, над којашто рамномерно се распоредени пет ѕвезди во жолта боја. (сл. 25)

Покрај амблемот на БХС опишан во Уредбата, пилотите на борбените хеликоптери Ми-24, на својата униформа носат и амблем во форма на правоаголник со димензии 10,5 x 6 см. По краевите на амблемот е извезена рамка во темносива боја, широка 1 см, на чијашто горна страна со жолта боја е извезено „Ми-24 МК“, а на долната страна со жолта боја е извезено „Hind Rider“. Во средината е прикажан хеликоптер Ми-24 во зелена, бела и крем боја, под него со бела боја е извезена планина, а зад хеликоптерот е прикажано сонце со жолти краци на црвена основа. Овој амблем не е опишан во Уредбата од 2008 година. (сл. 26)

Ознаката на Командата за обука е во форма на круг, обрабен со жолта боја, поделена во два круга. Првиот круг е на темносива основа, врз којшто со жолта боја во горниот дел, полукружно е испишан натпис „КОМАНДА ЗА ОБУКА“, а во долниот дел се извезени рамномерно седум ѕвезди. Вториот круг е со зелена основа, во којшто се наоѓа штит врз којшто е отсликано државното знаме; од десната страна на штитот се наоѓа отворена книга; исто така на штитот се вкрстуваат факел и меч, чијашто рачка лежи на отворената книга. (сл. 27)

Ознаката на Командата за логистичка поддршка е во форма на круг, обрабен со темнозелена боја, поделена во два круга. Првиот круг е на зелено-маслинеста основа, на којшто со жолта боја во горниот дел, полукружно е испишан натпис „КОМАНДА ЗА ЛОГИСТИЧКА ПОДДРШКА“, а во долниот дел се извезени рамно-

sword with the blade turned upward. Below the tank are a tank gun and a firearm, while from the middle of the tank extend representations of two wings. (Fig. 23)

The insignia of the Helicopter Combat Squadron (HCS) is a shield with dark blue fimbriation, bearing 29 yellow stars. In the upper part of the insignia is a helicopter in action, while in the lower part is a target with dark blue background.

On the red background is a sunrise with three yellow rays that expand toward the upper part and end near the edge of the ribbon. (Fig. 24)

The emblem of the Helicopter Transport Squadron is a shield with dark blue fimbriation. The shield contains a smaller sky-blue shield, on the base are two winged horses facing each other. In the lower part is a globe; in the upper part the Republic of Macedonia is represented in the form of the flag below five yellow stars. (Fig. 25)

Besides the emblem of HCS described in the Regulation, the pilots of the Mi-24 combat helicopters wear an emblem on their uniforms in a rectangular shape with dimensions of 10.5 x 6 cm. Around the emblem, a dark blue frame 1 cm wide is embroidered; on the upper part is “Mi-24” and the lower part “Hind Rider” embroidered in yellow. In the center is a green-white-beige Mi-24 helicopter, below it is a mountain embroidered in white, while behind the helicopter is a sun with yellow rays on red background. This emblem is not described in the 2008 Regulation. (Fig. 26)

The insignia of the Training Command is circular with yellow fimbriation, divided into two circles. The first circle is dark blue; in the upper part is the semicircular yellow inscription “КОМАНДА ЗА ОБУКА” (TRAINING COMMAND), in the lower part are embroidered seven stars. The second circle is green, on which is a shield depicting the state flag. On right of the shield is an open

сл./ fig. 24

сл./ fig. 26

сл./ fig. 27

мерно седум ѕвезди. Вториот круг е со црвена основа, во којашто симболично се претставени пет зрака во жолта боја, чијшто центар се наоѓа на долниот дел на кругот што претставува тркало на коешто е поставен меч. (сл. 28)

Амблемот на Вториот логистички баталјон е во форма на штит во светлозелена боја, обрабен со темносина боја со димензии 7 x 9 см. Во средината се претставени симболи на логистиката; под нив во два реда е испишан натпис „2. ЛОГИСТИЧКИ БАТАЛЈОН“; над нив е претставено државното знаме во кружна форма, зад коешто има два вкрстени меча, а лево и десно од кругот стојат гардисти. Над кругот е испишан натпис „ЗНАЕЊЕ И РАБОТА“ (сл. 29). Овој амблем не е опишан во Уредбата од 2008 година.

Ознаките на командите се во кружна форма со дијаметар од 80 мм. Ознаките на единиците се во облик на штит, со димензии 70 x 80 мм.

Во пресрет на јубилејот, 20 години АРМ, покрај новата униформа за гардиската единица и новата дигитална воено-теренска униформа за припадниците на Армијата, Претседателот на РМ на 9 јули 2012 година ја потпиша третата Уредба за единствениот знак за припадност на АРМ, униформата, ознаките на чиновите, ознаките на родовите и службите, ознаките на единиците, како и начинот и условите на нивното носење (Службен 2012), со којашто се воведуваат нови ознаки за речиси сите команди и единици на АРМ, согласно новата формациско-организациска структура и се пропиша детално начинот за нивно носење на новата дигитална борбена униформа.

Државното знаме е застапено на амблемите на Сквдронот на борбени хеликоптери, Сквдронот на транспортни хеликоптери и Центарот за обука на пилоти од состав на Воздухопловната бригада, Командата за обука и доктрини и Центарот за обука на питомци во нејзин состав, како и на Командата на резервните сили.

Ознаката на Сквдронот на борбени

book, along with a torch crossed with a sword, whose grip lies on the open book. (Fig. 27)

The insignia of the Logistics Support Command is circular with dark green fimbriation, divided into two circles. The first circle is olive-green; in the upper part is the yellow semicircular inscription “КОМАНДА ЗА ЛОГИСТИЧКА ПОДДРШКА” (LOGISTICS SUPPORT COMMAND), in the lower part are embroidered seven stars. The second circle is red, in which five yellow rays are represented symbolically; their center is located in the lower part of the circle that represents a wheel on which is a sword. (Fig. 28)

The emblem of the Second Logistics Battalion is a light green shield with dark blue fimbriation with dimensions of 7 x 9 cm. Symbols of

logistics are in the middle, below them is the inscription “2.ЛОГИСТИЧКИ БАТАЛЈОН” (2. LOGISTICS BATTALION) in two rows, below them is a circle depicting the state flag, placed on two crossed swords, while on the right and left are guards. Above the circle is the inscription “ЗНАЕЊЕ И РАБОТА” (KNOWLEDGE AND WORK). (Fig. 29) This emblem is not described in the 2008 Regulation.

The insignias of the commands are circular with a diameter of 8 cm. The insignias of the units are shield, with dimensions of 7 x 8 cm.

In anticipation of the 20th anniversary of the ARM, besides the new uniform for the guard unit and the new digital military-field uniform for the Army members, on 9 July 2012 the President of the Republic of Macedonia signed the third Regulation on Unique Insignia for ARM membership, the uniform, rank insignias, arm and service insignias, the unit insignias, as well as the manner and circumstances for their use (Official Gazette, 2012). This regulation introduced new insignias for nearly all commands and units of the ARM in accordance with the new formation-organization structure and it described in details the manner

сл./ fig. 27

сл./ fig. 29

сл./ fig. 30

хеликоптери е во форма на штит со лента од темно маслинесто-сура боја, на којашто се распоредени рамномерно 18 ѕвезди во жолта боја, а штитот е обрабен со жолта боја. Во внатрешноста на ознаката, во горниот дел е прикажан хеликоптер во дејство, а во долниот дел на внатрешноста е прикажан нишан со темнозелена позадина, а во позадината, на црвена основа е претставено изгревање на сонцето со три жолти зрака што се шират кон горниот дел и завршуваат до работ на лентата. (сл. 30 и 31)

Ознаката на Сквдронот на транспортни хеликоптери е во форма на штит со лента од темно маслинесто-сура боја, врз којашто се рамномерно распоредени 18 ѕвезди во жолта боја, а штитот е обрабен со жолта боја. Позадината на внатрешноста на ознаката е црвена основа врз којашто е претставено сонце со четири зрака. Во средината на ознаката е претставен црн коњ со кренати предни нозе, свртен кон сонцето. Во горниот десен дел од ознаката, гледано кон ознаката, поставен е меч со сечилото нагоре, на којшто се поставени крилја во жолта боја. (сл. 32 и 33)

Ознаката на Центарот за обука на пилоти е во форма на круг, обрабен со темнозелена боја. Во средината е претставена глава на рис во темнозелена, црна и бела боја; под рисот се претставени перки од хеликоптер, а над рисот е испишан натпис „P.T.C MACEDONIA“. Основата на амблемот ја сочинува државното знамето на Република Македонија (сл. 34). Овој амблем не е опишан во Уредбата од 2012 година.

Ознаката на Командата за обука и доктрини е во форма на круг обрабен со жолта боја, поделена во два круга. Првиот круг е во темносина основа, врз којшто со жолта боја во горниот дел полукружно е испишан натпис „КОМАНДА ЗА ОБУКА И ДОКТРИНИ“. Вториот круг е со зелена основа, во него се наоѓа штит врз којшто е отсликано државното знаме; од десната страна

of wearing them on the new digital combat uniform.

The state flag appears on the emblems of the Helicopter Combat Squadron, Helicopter Transport Squadron, Pilot Training Center of the Air Brigade, the Training and Doctrines Command, and the Cadets Training Center, as well as the Reserve Forces Command.

The insignia of the Helicopter Combat Squadron is a shield with a dark olive green-ashen ribbon on which appear 18 yellow stars. The shield's fimbriation is yellow. In the upper part of the shield is a helicopter in action; in the lower part is target with a dark green background. On the red background is a sunrise with three yellow rays that expand toward the upper part and end near the edge of the ribbon. (Fig. 30, 31)

The insignia of the Helicopter Transport Squadron is a shield with a dark olive green-ashen ribbon bearing 18 yellow stars. The shield's fimbriation is yellow. The shield has a red field on which is a sun with four rays. In the center of the insignia is a representation of a black horse salient facing the sun. In upper part of the insignia is a sword with its blade facing upward on which are yellow wings. (Fig. 32, 33)

The insignia of the Pilot Training Center is a circular with dark green fimbriation. In the center of the circle is a dark green-black-white lynx head. Below the lynx are helicopter rotors; above the head is inscribed "P.T.C. MACEDONIA". The basis of the emblem is the state flag of the Republic of Macedonia. (Fig. 34) This emblem is not described in the 2012 Regulation.

The insignia of the Training and Doctrines Command is circular with yellow fimbriation, divided into two circles. The first circle is dark gray; in the upper part are inscribed

сл./ fig. 31

сл./ fig. 32

сл./ fig. 33

сл./ fig. 34

на штитот се наоѓа отворена книга, исто така на штитот се вкрстуваат факел и меч, чијашто рачка лежи на отворената книга. (сл. 35)

Ознаката на Центарот за обука на питомци е во форма на штит, обрабен со црна боја на зелена основа; на средината во позадина е претставен триаголен штит со македонското знаме, врз штитот во вкрстена закосена положба од лево кон десно се претставени: фигура на меч и фигура на пушка во кафеаво-црна боја, врз нив е прикажана фигура на отворена книга во кафеаво-бела боја и под неа е прикажан златен дабов венец со желади. (сл. 36)

Ознаката на Резервните сили е во форма на штит со маслинестозелена основа, обрабен со црна боја. Во средината на штитот е поставено знамето во облик на карта на Република Македонија во црвено-жолта боја. Во средината на картата се поставени две вкрстени пушки во сива боја. Над картата е поставен сокол со раширени крилја во бела, сива, црна и кафеава боја. Во долниот дел на штитот се испишани во сива боја буквите РС (резервни сили). (сл. 37)

Согласно новата Уредба, државното знаме како посебен амблем, со димензии 7 x 3,5 см, на лепенка, го носат сите припадници на левиот ракав на воено-теренската униформа. Покрај стандардниот амблем на државното знаме во соодветните бои, воведена е и т.н. апликација на државното знаме во затемнета/прикриена или „subdued“ верзија во темнозелена и светлозелена боја, којашто се вклопува со доминантните бои на униформата, со што се намалува нејзината колоритност и воочливост, а се зголемува еднообразноста и камуфлажата. (сл. 38)

На 12 октомври 2016 година, Претседателот на РМ ја потпиша четвртата Уредба за единствениот знак за припадност на Армијата на Република Македонија, уни-

сл./ fig. 35

35)

The insignia of the Cadets Training Center is a green shield with black fimbriation. In the center of the shield is a triangular shield with the Macedonian flag, over which appear the following elements from left to right: a sword and a gun in dark brown color, over them is an open light-brown and white book and below it is a gold oak wreath with acorns. (Fig. 36)

сл./ fig. 36

сл./ fig. 37

the words “КОМАНДА ЗА ОБУКА И ДОКТРИНИ” (TRAINING AND DOCTRINES COMMAND) in a semicircular yellow shape. The second circle is green, in which a shield depicts the state flag. To the shield’s right is an open book, while on the shield are a crossed torch and a sword, whose grip is on the open book. (Fig.

The insignia of the Reserve Forces is an olive green shield with black fimbriation. In the center of the shield is the flag in shape of yellow-red map of the Republic of Macedonia. Two crossed guns in gray are in the center of the map. Above the map is a falcon with spread wings in white, gray, black, and brown. The gray inscription “РС” (Резервни Сили, “Reserve Forces”) is in the lower part. (Fig. 37)

According to the new Regulation the state flag is worn as a special emblem, on a patch with dimensions of 3.5 x 7 cm, on the left sleeve of the military-field uniform by all members.

Besides the standard emblem of the state flag in appropriate colors, it is also introduced the so-called “subdued” version of the state flag in dark-green and light-green that integrates with the uniform colors, decreasing the its brightness and distinctiveness and increasing its uniformity and camouflage. (Fig. 38)

On 12 October 2016 the President of the Republic of

сл./ fig. 38

формите, ознаките на чиновите, ознаките на родовите и службите, ознаките на единиците на Армијата, како и начинот и условите за нивното носење (Службен 2016). Со новата уредба се пропишани нови реверсни ознаки за прв и главен подофицер во командите и единиците на АРМ, коишто за првпат свечено беа доделени од НГШ на АРМ на годишната конференција на главните подофицери на АРМ во Домот на Армијата, на 23 декември 2016 година. Со Уредбата, исто така за првпат се пропишани металните значки што припадниците на Баталјонот за специјални намени „Волци“ и Ренџерскиот баталјон, од составот на Полкот за специјални операции, дотогаш ги носеа на баретките, а е даден опис и на новите амблеми на Тенковскиот баталјон од составот на 1. мпбр и на Командата на резервните сили.

Ознаката на тенковскиот баталјон е во форма на штит, обрабен со жолта линија, на црвена основа на којашто централно е поставено сонце со осум крака во форма на осумаголник во жолта боја, а врз сонцето, централно е поставен фронтален тенк во црна боја со жолти контури. (сл. 39 и 40)

Ознаката на командата на резервни сили е во форма на круг со маслинесто-зелена основа, обрабена со светлозелена боја. На прстенот околу националното знаме, во кружен облик е испишан називот „КОМАНДА ЗА РЕЗЕРВНИ СИЛИ“. Во центарот на ознаката е поставено знамето на Република Македонија, врз коешто се нанесени вкрстени пушка, меч и топовска цевка. (сл. 41 и 42)

Знамето на Република Македонија со димензии 2,5 x 1,4 см е извезено и на ознаките со натпис „МАКЕДОНИЈА“ и „MACEDONIA“, коишто се во форма на правоаголник со димензии 13 x 2,8 см и се носат на предната лева страна на воено-теренската униформа (сл. 43). Државното знаме, исто така, со димензии 3,1 x 1,1 см е извезено и на ознаките за презиме (11 x 5,5 см), коишто ги

сл./ fig. 39

сл./ fig. 40

сл./ fig. 41

сл./ fig. 42

Macedonia signed the Regulation on Unique insignias for ARM membership, uniforms, rank insignias, arm and services insignias, ARM units insignias as well as the manner and conditions for their use (Official Gazette, 2016). The new regulation describes the new collar insignias for first and main non-commissioned officers in ARM commands and units, which for the first time were given officially to the Chief of the General Staff of the ARM during the annual conference of the main non-commissioned officers of the ARM at the Army House on 23 December 2016. The Regulation describes for the first time the metal badges worn on the hats by the members of the “Волци” (Wolves) Special Forces Battalion and the Ranger Battalion, from the Special Operations Regiment. It also describes the new emblems of the Tank Battalion from the 1.MIB and the Reserve Forces Command.

The insignia of the Tank Battalion is a shield with yellow fimbriation. In the center of the red background is a sun with eight rays in an octagonal shape in yellow, and centered over the flag the frontal view of a black tank with yellow outline. (Fig. 39, 40)

The insignia of the Reserve Forces Command is a circular with an olive green background and light green fimbriation. On the ring around the national flag is the inscription “КОМАНДА ЗА РЕЗЕРВНИ СИЛИ” (RESERVE FORCES COMMAND) in a circle. In the center of the insignia is the flag of the Republic of Macedonia over which are crossed gun, sword, and tank gun. (Fig. 41, 42)

The flag of the Republic of Macedonia with dimensions of 1.4 x 2.5 cm is also embroidered along with the inscription “МАКЕДОНИЈА” and “MACEDONIA” on rectangular insignias with dimensions of 2.8 x 13 cm worn on the front of the military-field uniform. (Fig. 43) The state flag with

носат припадниците на Воздухопловната бригада. (сл. 44)

На 25 декември 2018 година, Претседателот на РМ ја потпиша петтата по ред Уредба за ознаките за униформата на АРМ (Службен 2018). Со неа се предвидуваат нови ознаки за дел од командите и единиците согласно најавената трансформација на АРМ, но државното знаме не е застапено на нив, а новите амблемите сè уште не се воведени во употреба.

Согласно чл. 4 од Законот за употреба на грбот, знамето и химната на Република Македонија од 9 јули 1997 година, „Грбот и знамето на Република Македонија можат да се употребуваат само во формата и содржината што се утврдени со закон. Во грбот и знамето на Република Македонија не може ништо

да се впишува, односно испишува, ниту тие можат да се менуваат. По исклучок, ако е тоа со закон и друг пропис пропишано, грбот и знамето на Република Македонија можат да се употребуваат како составен дел на други амблеми, односно знаци (воени, командни и ранговни знамиња и друго) или на знамето на Република Македонија може да се испишува одреден датум или име (воени и други свечени знамиња и слично)“. Имајќи ја превид значајноста на војската како државна организација и столб на националната безбедност, токму оваа законска одредба дозволува државното знаме да биде составен дел на воени амблеми и знамиња. Доколку внимателно се разгледаат опишаните и прикажани амблеми на командите и единиците на АРМ, се забележува отстапување од пропишаниот формат на знамето, т.е. сооднос на страните од 2:1. Државното знаме е прикажано на амблемите во несоодветни димензии и форма, а врз него честопати се аплицираат други симболи, на што треба особено да се внимава.

Знамето на Република Македонија, во периодот 1992 – 2018 година, е застапено на вкупно 43 различни амблеми на АРМ. Како самостоен амблем е изработено во шест дизајни – како прв амблем на АРМ во мај 1992 година, печатен на

сл./ fig. 44

and units in accordance with the transformation announced for the ARM, but the state flag is not

present in them, and the new emblems are yet to be put into use.

On 25 December 2018, the President of the Republic of Macedonia signed the fifth Regulation on insignias for ARM uniforms (Official Gazette, 2018). It anticipated new insignias for part of the commands and units in accordance with the transformation announced for the ARM, but the state flag is not present in them, and the new emblems are yet to be put into use.

According to Article 4 of the Law on use of the coat of arms, flag, and anthem of the Republic of Macedonia from 9 July 1997, “the coat of arms and the flag of the Republic of Macedonia may

be used only in the form and content provided by law. Nothing can be inscribed or written on the coat of arms and flag of the Republic of Macedonia, nor can they be changed. However, if prescribed by law and other regulations, the coat of arms and the flag of the Republic of Macedonia may be used as an integral part of other emblems, or insignias (military, command, and rank flags, etc.) or on the flag of the Republic of Macedonia a certain date or name (military and other ceremonial flags, etc.) can be inscribed.” Bearing in mind the importance of the military as a state organization and a pillar of the national security, it is precisely this legal provision that permits the state flag to be an integral part of military emblems and flags. If the emblems of the ARM commands and units described and displayed above are carefully considered, deviations from the prescribed flag format—that is, proportions of 1:2—can be observed. The state flag is displayed on the emblems in inappropriate dimensions and form, and other symbols are often applied on it, which requires special attention.

The flag of the Republic of Macedonia in 1992–2018 appears in a total of 43 different em-

сл./ fig. 44

платно, коешто припадниците на АРМ го носеа до август истата година кога беше усвоено новото државно знаме; од август 1992 година до октомври 1995 година се носеше амблем со сонцето од Кутлеш во везена и ткаена „жакард“ верзија; во 1995 година е заменето со амблем со новото осумкрако сонце, исто така во везена и ткаена верзија; а од 2012 година се изработува со везење во две различни варијанти – колор и прикриена маскирна и се носи на униформата со „чи-чак“ лепенка. Шеснаесет-

кракото сонце од државното знаме (1992 – 1995) е застапено во вкупно шест амблеми на АРМ (првите општи амблеми на АРМ за свечена и службена униформа од 1993 година, првите амблеми на Воената академија за капа и за ракав и на амблемите на Инженерискиот полк од 2005 година). Сегашното државно знаме во целосен формат е содржано во шест амблеми на АРМ, од коишто во четири е без додатни апликации врз него (Гранична бригада, градните ознаки со натпис „МАКЕДОНИЈА“ и „MACEDONIA“ и градната пилотска ознака со презиме), а во три е со додатни симболи или текст врз него (новиот амблем на Воената академија од 1995

година, првиот амблем на Воената полиција и амблемот на единицата „Мечки“ од резервниот состав во 2001 година). Внатре во (варјашки) штит, знамето на РМ се среќава во пет амблеми на АРМ – двата дизајна на амблемот на Првата пешадиска бригада од 2000 година, амблемите на Командата за обука и доктрини од 2008 и 2012 година и на Центарот за обука на питомци од 2012 година. Во сите пет случаи врз знамето се аплицирани дополнителни симболи. Во

blems of the ARM. It appears as a stand-alone emblem in six designs—as the first emblem of the ARM in May 1992, printed on canvas, which

ARM members wore until August of the same year. Then after the new national flag was adopted, from August 1992 to October 1995 the emblem with the Sun of Kutleš was worn in an embroidered and woven “jacquard” version. In 1995 it was replaced by an emblem with the new 8-pointed sun, also in embroidered and woven version; and from

2012 it has been made by embroidering in two different variants—color and camouflage, and is worn on the uniform with a “stick” sticker. The 16-rayed sun of the state flag (1992–1995) appears on six emblems of the ARM (the first ARM general emblems for ceremonial and official uniforms, the first emblems of the Military Academy for Cap and Sleeve, and the emblems of the Engineer Regiment from 2005). The current full-fledged state flag appears on six emblems of the ARM,

four of which have no additional applications on it (Border Brigade, insignia with the inscription “МАКЕДОНИЈА” and “MACEDONIA” and a pilot’s nameplate with surname), and three have additional

symbols or text (the new Military Academy emblem of 1995, the first Military Police emblem, and the “Bears” unit emblem for the reserve forces of 2001). Inside a shield, the flag of the Republic of Macedonia can be found in five emblems of the ARM—two emblem designs of the First Infantry Brigade of 2000, the emblems of the Training and Doctrine Command of 2008 and 2012 and the Cadet Training Center from 2012. In all five cases additional symbols are

границите (контура) на Република Македонија, знамето е претставено во четири амблеми – Прва гардиска бригада, Стационарен јазол за врски „Водно“, Транспортен хеликоптерски сквадрон од 2008 година и Команда на Резервните сили од 2012 година. Внатре во круг, знамето на РМ е застапено на амблемите на Вториот логистички баталјон од 2008 година, Центарот за обука на пилоти од 2012 година и на двата амблема на Командата на Резервните сили од 2016 година. Половично, симболизирајќи сонце во изгрев, осумкракото сонце е извезено на осум амблеми, на Здружената оперативна команда од 2008 година, Борбениот хеликоптерски сквадрон од 2008 година, правоаголниот амблем за пилотите на хеликоптерите Ми-24 од БХС, Командата за логистичка поддршка од 2008 година и на двете верзии на БХС и ТХС од 2012 година. Самостојно, како осумкрако сонце чиешто крации не допираат до надворешните рабови на амблемот е претставено на двата амблеми на Тенковскиот баталјон од 2016 година.

Припадниците на Армијата гордо го носат знамето на Република Македонија на своите униформи, и извршувајќи ги поставените задачи достоинствено ги претставуваат и Армијата и државата во надворешни рамки како најголеми амбасадори на мирот.

applied to the flag. Within the borders (contour) of the Republic of Macedonia, the flag is represented in four emblems—the First Guard Brigade, the “Vodno” Stationary Signals Center, the Transport Helicopter Squadron from 2008, and the Reserve Force Command from 2012. Inside a circle, the flag of the Republic of Macedonia

appears on the emblems of the Second Logistics Battalion of 2008, the Pilot Training Center of 2012, and the two emblems of the 2016 Reserve Force Command. As a half-sun, symbolizing a sunrise, the 8-pointed sun has been embroi-

dered on eight emblems: the 2008 Joint Operational Command, the 2008 Combat Helicopter Squadron, the rectangular emblem for the MiS-24 helicopter pilots from the CHS 2008, and both versions of the 2012 CHS and THS. As just the 8-pointed sun whose ornaments do not touch the outer edges of the emblem, the flag is presented on the two emblems of the 2016 Tank Battalion.

Members of the Army proudly wear the flag of the Republic of Macedonia on their uniforms and by executing their tasks they represent the Army and the state with dignity as the greatest ambassadors of peace.

БИБЛИОГРАФИЈА • BIBLIOGRAPHY

Блажески Златко, „Борбената униформа на АРМ“, Штит, бр.95, септември 2017 год., стр.14
 Дичевски Васил, „Исполнети срца“, Штит, бр.33, мај 2012 год., стр.29
 Службен весник на РМ,/Official Gazette of the Republic

of Macedonia, бр.71/92, стр.1358
 Службен весник на РМ, бр.1/2008, стр.8-12
 Службен весник на РМ, бр.86/2012, стр.16-55
 Службен весник на РМ, бр.188/2016, стр.2-61
 Службен весник на РМ, бр.241/2018, стр.58-64